

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТЕОРІЯ ТВОРУ”
(для бакалаврів спеціальності “Журналістика”)

Київ 2005

Підготовлено доктором філологічних наук, професором *О. Д. Турган*

Затверджено на засіданні кафедри масової комунікації, публік рилейшнз та журналістики (протокол № 1 від 14.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Турган О. Д. Навчальна програма дисципліни “Теорія твору” (для бакалаврів спеціальності “Журналістика”). — К.: МАУП, 2005. — 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Теорія твору”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Теорія твору” покликана розширити й узагальнити знання студентів про особливості структурно-сміслової побудови, загальні механізми творення та специфіку функціонування і сприйняття журналістського тексту відповідно до соціальних завдань, що стоять перед ЗМІ. Курс спрямований також на адаптацію знань з теорії літератури до практичних вимог журналістської професії, розкриття особливостей творчої складової роботи журналіста, системне оволодіння методами та прийомами художньо-публіцистичної роботи та принципів аналізу журналістського тексту.

Мета вивчення дисципліни — сформувати основні уявлення про специфіку текстових параметрів журналістського твору. За допомогою курсу “Теорія твору” закладається теоретичний методологічно-поняттєвий базис для системного практичного формування студентами вмінь і навичок інших розділів журналістикознавства, пов’язаних з текстотворчістю та аналітично-редакторською роботою.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- основний поняттєво-термінологічний апарат сучасної теорії творення та аналізу журналістського тексту;
- формально-змістову та функціональну специфіку журналістського твору;
- основні механізми текстотворення та масової рецепції його результатів;
- базисні структурні елементи та засоби емоційної виразності журналістського твору;

уміти:

- визначати специфічні риси та структурно-сміслові одиниці журналістського твору, їх доцільність та функціональну природу;
- правильно і гармонійно поєднувати творчу та інтелектуальну діяльність з метою створення журналістського тексту;
- застосовувати категорії та поняття, пов’язані з процесом творення тексту;
- фахово та об’єктивно аналізувати журналістський твір, оперуючи засвоєними теоретичними поняттями.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ТЕОРІЯ ТВОРУ”

№ пор.	Назва теми
1	Теорія твору в системі наукового знання про журналістику
2	Категорія тексту в сучасних гуманітарних науках
3	Специфіка текстотворення у сфері масової інформації
4	Психологія образного відображення дійсності та журналістська майстерність
5	Образ автора і потенційного читача в журналістському творі
6	Методи і засоби текстуального інформаційного впливу на суспільство. Механізми сприйняття твору
7	Поетика журналістського твору. Формозмістова єдність твору
8	Змістові компоненти поетики
9	Стиль, стилізація та пародія
10	Жанрова специфіка твору
11	Композиційна структура журналістського тексту
12	Методи і принципи аналізу журналістського тексту

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ТЕОРІЯ ТВОРУ”

Тема 1. Теорія твору в системі наукового знання про журналістику

Предмет, об'єкт та завдання навчальної дисципліни “Теорія твору”, її зв'язок, з одного боку, із системою журналістських дисциплін (жанрологією, журналістською майстерністю, історією журналістики тощо) і теорією літератури й комплексом філологічних дисциплін — з іншого.

Термінологічно-поняттєвий апарат сучасного літературознавства як основа системного наукового підходу до проблеми механізмів творення журналістського тексту та адекватної фахової його рецепції.

Література [1; 3; 12; 22; 26]

Тема 2. Категорія тексту в сучасних гуманітарних науках

Текст — одне з центральних понять сучасного гуманітарного знання. Текст як поняття класичної філології. Текст у семіотичі й культурології. Текст у постмодерністських концепціях. Сутнісні ознаки тексту. Поліметодологічність підходів до аналізу та інтерпретації тексту.

Література [5; 6; 13; 17; 22; 27]

Тема 3. Специфіка текстотворення у сфері масової інформації

Журналістське розуміння тексту. Факт і текст. Види комунікації. Специфіка художнього і публіцистичного видів комунікації. Склад художнього і публіцистичного мовлення: спільне й відмінне.

Вимоги до створення журналістського матеріалу, їх залежність від типу ЗМІ (газета, радіо, телебачення, Інтернет) та його проблемно-тематичної спрямованості. Методика створення журналістського тексту. Основні компоненти журналістського твору.

Література [12; 17; 20; 26]

Тема 4. Психологія образного відображення дійсності та журналістська майстерність

Специфіка образного відображення дійсності в художній літературі та журналістиці. Факт і образ. Психологія творчої діяльності: натхнення, інтуїція. Співвідношення образного та фактологічного типів відображення дійсності в журналістиці. Інтерпретація реального факту як методологічна основа журналістської творчості.

Суб'єктна організація твору, “точка зору”. Авторська індивідуальність, оригінальність і проблема журналістської майстерності. Складові журналістської майстерності, основні її принципи і методологічні засади.

Література [12; 17; 20; 21; 26]

Тема 5. Образ автора і потенційного читача в журналістському творі

Персонажна сфера твору. Сутнісні відмінності персонажу тексту художньої літератури та журналістського твору. Персонаж і письменник, герой і автор у белетристиці та журналістській діяльності. Ціннісні орієнтації персонажа. Зовнішні та внутрішні характеристики персонажу. Портретна характеристика персонажу. Форми поведінки персонажу. Мовлення як один із засобів творення і характеристики персонажу в різних типах ЗМІ.

Річ у літературному творі. Деталізація як одна з форм зображення. Замовчування як тип зображення у творі. Художня деталь, її функціонування в журналістському матеріалі.

Читач у творі. Цільова спрямованість тексту і проблема іманентного читача. Аудиторія ЗМІ і проблема текстотворення. Об'єктивні та суб'єктивні характеристики читацької аудиторії.

Література [1; 4; 5; 7; 10; 12; 16; 19; 23; 27]

Тема 6. Методи і засоби текстуального інформаційного впливу на суспільство. Механізми сприйняття твору

Інформаційний вплив як складова діяльності ЗМІ. Текстуальні засоби інтелектуального та емоційного впливу ЗМІ на масову рецепцію. Функції і типи заголовків у літературі та журналістиці. Функції і типи ліду.

Метод наближення інтересів (географічний, емоційний, соціально-демографічний тощо) і метод сигнальних фраз у процесі інформаційного впливу на реципієнта.

Література [12; 20; 21; 26]

Тема 7. Поетика журналістського твору. Формозмістова єдність твору

Поняття “поетика”, “світ” твору в літературознавстві й журналістиці. Компоненти поетики. Твір, цикл, фрагмент — про-

блема цілісності художнього та публіцистичного творів. Основні риси журналістського образу.

Формозмістова єдність твору. Багатогранність категорії “зміст” і семантичні взаємозв’язки. Формальні чинники створення тексту.

Література [2; 9; 15–19; 24; 25; 27]

Тема 8. Змістові компоненти поетики

Змістові чинники створення художнього та журналістського тексту в їх системній взаємодії. Рівні елементів змісту журналістського твору. Ідея як один з основних компонентів твору. Авторська думка та ідея. Специфіка розуміння поняття “ідея” у літературознавстві та журналістиці. Способи і форми вираження ідеї в журналістському тексті. Натяк як одна з форм втілення ідеї.

Тема як основна категорія донесення змісту в тексті. Джерела тематики. Тематична концепція в журналістському творі.

Проблема в журналістському і художньому творах. Проблематика ЗМІ. Проблемно-тематична типологія ЗМІ. Суміжні змістоформи твору.

Література [6; 8; 11–14; 16; 17; 21–23; 26; 27]

Тема 9. Стиль, стилізація та пародія

Стилістика тексту. Мовностилістичний рівень сприйняття тексту. Класифікація художніх засобів (тропів) у сучасній поетиці, особливості їх використання в журналістиці. Індивідуально-авторський стиль.

Стильова манера. Проблема стилізації в сучасній журналістиці. Принципи копіювання стилю в пародії.

Література [1; 3; 8; 11–17; 19; 21–23; 26; 27]

Тема 10. Жанрова специфіка твору

Поділ літератури і публіцистики на роди, їх походження. Міжродові й позародові форми творів. Поняття жанру, його історичне

становлення. Сутність, класифікація жанрів у літературі й журналістиці.

Жанри у співвіднесеності до творчої діяльності. Поняття взаємодії та взаємопроникнення жанрів. Специфіка ліричних жанрів. Жанрові різновиди епосу. Жанрові різновиди драми.

Жанрова специфіка журналістських матеріалів. Інформаційні жанри. Сутність аналітичних жанрів. Специфіка художньо-публіцистичних жанрів.

Сучасні тенденції розвитку жанрів в українській журналістиці.

Література [3; 10–14; 17; 21–23; 26; 27]

Тема 11. Композиційна структура журналістського тексту

Значення терміна “композиція”, його змістовність. Особливості композиції журналістських творів.

Поняття “сюжет твору”. Функції сюжету. Типи сюжетних конфліктів. Сюжет у журналістиці. Поняття “фабула”, “мотив” твору. Повтори, варіації, їх роль і функції в художньому та журналістському творі. Монтаж як одна з композиційних форм твору.

Просторово-часова організація твору. Функції хронотопу в журналістському тексті.

Позасюжетні елементи як складові композиційної структури. Функції пейзажу в літературному й журналістському творі.

Людина-мовець; діалог і монолог у творі.

Література [1; 3; 6; 11–17; 21–23; 25–27]

Тема 12. Методи і принципи аналізу журналістського тексту

Принцип системності в підході до аналізу та інтерпретації тексту. Філологічний і журналістський аналізи як складові оцінки журналістського тексту. Методологія аналізу тексту в літературознавстві. Методологія журналістського аналізу тексту.

Література [9; 12–14; 17; 19; 21; 25–27]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до навчального плану студенти виконують контрольну роботу. Варіант завдання для контрольної роботи студент вибирає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Остання цифра номера залікової книжки “0” відповідає варіанту 10.

Для послідовного і чіткого викладу матеріалу слід скласти план роботи.

При виконанні роботи необхідно використовувати джерела, наведені в навчальній програмі та рекомендовані на лекціях, а також підручники та методичні посібники з теми роботи.

Обсяг контрольної роботи — до 10 сторінок формату А4. Контрольна робота повинна містити вступ, основну частину і висновки. Наприкінці роботи необхідно подати список використаної літератури, вказати дату завершення виконання і поставити підпис.

Після перевірки контрольної роботи викладачем і одержання позитивної оцінки студент допускається до іспиту (заліку).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Термінологічно-поняттєвий апарат сучасного літературознавства.
2. Сутність речі та деталі в літературному творі.
3. Метод наближення інтересів у журналістському тексті.
4. Специфіка художньо-публіцистичних жанрів.
5. Навести приклади функцій авторського “я” у конкретних художньо-публіцистичних творах.

Варіант 2

1. Сутність поняття “поетика”.
2. Жанрова специфіка журналістських матеріалів.
3. Людина-мовець, діалог і монолог у творі.
4. Поняття взаємодії та взаємопроникнення жанрів.
5. Визначити поняття “проблематика” на прикладі конкретних журналістських творів, надрукованих у регіональній та центральній пресі.

Варіант 3

1. Сутнісні ознаки тексту.
2. Специфіка основних компонентів журналістського твору.
3. Персонажні сфери твору.
4. Функції й типи ліду.
5. Структура аналітичних жанрів на прикладі конкретної статті.

Варіант 4

1. Специфіка текстуальних засобів інтелектуального та емоційного впливу ЗМІ на масову рецепцію.
2. Способи і форми вираження ідеї в журналістському тексті.
3. Сутність аналітичних жанрів.
4. Особливості композиції журналістських творів.
5. Проаналізуйте жанрову специфіку місцевої та центральної преси (на конкретних прикладах).

Варіант 5

1. Специфіка образного відображення дійсності в художній літературі та журналістиці.
2. Зовнішні й внутрішні характеристики персонажу.
3. Тематична концепція в журналістському творі.
4. Просторово-часова організація твору. Функції хронотопу в журналістському тексті.
5. Зробіть проблемно-тематичний аналіз одного видання.

Варіант 6

1. Класифікація художніх засобів (тропів) у сучасній поетиці, особливості використання їх у журналістиці.
2. Поділ літератури й публіцистики на роди, їх походження.
3. Позасюжетні елементи як складові композиційної структури.
4. Функції сюжету. Типи сюжетних конфліктів.
5. Охарактеризуйте журналістський образ на матеріалі сучасного нарису.

Варіант 7

1. Персонаж і письменник, герой і автор у белетристиці та журналістській діяльності.
2. Факт і образ.
3. Проблема стилізації в сучасній журналістиці.
4. Вимоги до створення журналістського матеріалу, їх залежність від типу ЗМІ.
5. Здійсніть мовностилістичний аналіз випуску центральних і місцевих новин.

Варіант 8

1. Сутність, класифікація жанрів у літературі та журналістиці.
2. Людина-мовець, діалог і монолог у творі.
3. Методологія журналістського аналізу тексту.
4. Психологія творчої діяльності.
5. Здійсніть повний системний аналіз одного аналітичного матеріалу.

Варіант 9

1. Ідея як один з основних компонентів твору.
2. Метод сигнальних фраз у процесі інформаційного впливу на реципієнта.
3. Об'єктивні та суб'єктивні характеристики читацької аудиторії.
4. Формозмістова єдність твору.
5. Розробіть проект іманентного читача однієї з місцевих газет.

Варіант 10

1. Журналістське розуміння тексту.
2. Функції і типи заголовка в літературі та журналістиці.
3. Стилїстика тексту. Індивідуально-авторський стиль.
4. Поліметодологічність підходів до аналізу та інтерпретації тексту.
5. Проаналізуйте типи лідів та заголовків в одному виданні центральної та місцевої преси.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Предмет, об'єкт та завдання навчальної дисципліни “Теорія твору”, її міждисциплінарний характер.
2. Термінологічно-поняттєвий апарат дисципліни “Теорія твору”.
3. Текст як одне з центральних понять сучасного гуманітарного знання.
4. Текст як поняття класичної філології.
5. Текст у семіотиці й культурології.
6. Текст у постмодерністських концепціях.
7. Сутнісні ознаки тексту.
8. Поліметодологічність підходів до аналізу та інтерпретації тексту.
9. Журналістське розуміння тексту.
10. Факт і текст.
11. Різні підходи до класифікації факту в журналістикознавстві.
12. Специфіка художнього і публіцистичного видів комунікації.
13. Склад художнього і публіцистичного мовлення: спільне і відмінне.
14. Вимоги до створення журналістського матеріалу, їх залежність від типу ЗМІ.
15. Методика творення журналістського тексту.
16. Основні компоненти журналістського твору.
17. Специфіка образного відображення дійсності в художній літературі та журналістиці.
18. Факт і образ.
19. Психологія творчої діяльності.
20. Співвідношення образного та фактологічного типів відображення дійсності в журналістиці.
21. Інтерпретація реального факту як методологічні засади журналістської творчості.
22. Суб'єктна організація твору, “точка зору”.
23. Авторська індивідуальність, оригінальність і проблема журналістської майстерності.
24. Складові журналістської майстерності.

25. Основні принципи і методологічні засади журналістської майстерності.
26. Персонажна сфера твору.
27. Сутнісні відмінності персонажа тексту художньої літератури та журналістського твору.
28. Персонаж і письменник, герой і автор у белетристиці та журналістській діяльності.
29. Ціннісні орієнтації персонажа.
30. Зовнішні та внутрішні характеристики персонажа.
31. Портретна характеристика персонажа.
32. Форми поведінки персонажа.
33. Мовлення як один із засобів творення і характеристики персонажа в різних типах ЗМІ.
34. Річ у літературному й журналістському творі.
35. Художня деталь, її функціонування в журналістському матеріалі.
36. Читач у творі.
37. Цільова спрямованість тексту і проблема іманентного читача у ЗМІ.
38. Аудиторія ЗМІ і проблема текстотворення.
39. Об'єктивні та суб'єктивні характеристики читацької аудиторії.
40. Текстуальні засоби інтелектуального та емоційного впливу ЗМІ на масову рецепцію.
41. Функції і типи заголовка в літературі та журналістиці.
42. Функції і типи ліду.
43. Роль аргументації в журналістському творі.
44. Метод наближення інтересів у процесі інформаційного впливу на реципієнта.
45. Метод сигнальних фраз у процесі інформаційного впливу на реципієнта.
46. Поняття "поетика", "світ" твору в літературознавстві й журналістиці.
47. Компоненти поетики.
48. Твір, цикл, фрагмент — проблема цілісності художнього та публіцистичного твору.
49. Основні риси журналістського образу.

50. Формозмістова єдність твору.
51. Категорія “зміст” у її багатогранності й семантичних взаємозв'язках. Формальні чинники створення тексту.
52. Змістові чинники створення художнього та журналістського тексту в їх системній взаємодії.
53. Ідея як один з основних компонентів твору.
54. Специфіка розуміння поняття “ідея” у літературознавстві та журналістиці.
55. Способи і форми вираження ідеї в журналістському тексті.
56. Тема як основна категорія донесення змісту в тексті.
57. Джерела тематики в журналістиці.
58. Тематична концепція в журналістському творі.
59. Проблема в журналістському й художньому творі.
60. Проблемно-тематична типологія ЗМІ.
61. Стилїстика тексту.
62. Мовностилїстичний рівень сприйняття тексту.
63. Фразеологічні засоби мови в журналістському тексті.
64. Класифікація художніх засобів (тропів) у сучасній поетиці, особливості використання їх у журналістиці.
65. Індивідуально-авторський стиль.
66. Стилїхова манера.
67. Особливості стилю журналістського твору.
68. Проблема стилізації в сучасній журналістиці.
69. Принципи копіювання стилю в пародії.
70. Поділ літератури і публіцистики на роди, їх походження.
71. Міжродові та позародові форми творів.
72. Поняття жанру, його історичне становлення.
73. Сутність, класифікація жанрів у літературі й журналістиці.
74. Жанри у співвіднесеності до творчої діяльності.
75. Специфіка ліричних, епічних і драматичних жанрів.
76. Жанрова специфіка журналістських матеріалів.
77. Інформаційні жанри в сучасній журналістиці.
78. Сутність аналітичних жанрів.
79. Структура аналітичних жанрів.
80. Специфіка художньо-публіцистичних жанрів.
81. Структура художньо-публіцистичних жанрів.

82. Сучасні тенденції розвитку жанрів в українській журналістиці.
83. Жанрова система сучасної української журналістики.
84. Значення і змістовність терміну “композиція”.
85. Особливості композиції журналістських творів.
86. Поняття “сюжет твору”, функції сюжету.
87. Типи сюжетних конфліктів.
88. Сюжет у журналістиці.
89. Поняття “фабула”, “мотив” твору.
90. Повтори, варіації, їх роль і функції в художньому та журналістському творі.
91. Монтаж як одна із композиційних форм твору.
92. Просторово-часова організація твору.
93. Функції хронотопу в журналістському тексті.
94. Позасюжетні елементи як складові композиційної структури.
95. Функції пейзажу в літературному й журналістському творі.
96. Людина-мовець, діалог і монолог у творі.
97. Принцип системності в підході до аналізу та інтерпретації тексту.
98. Філологічний та журналістський аналізи як складові оцінки журналістського тексту.
99. Методологія аналізу тексту в літературознавстві. Методологія журналістського аналізу тексту.
100. Специфіка відображення образу автора в журналістському творі.
101. Авторська концепція в журналістському творі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абрамович П. Н.* Введение в литературоведение. — М.: Просвещение, 1975.
2. *Категории поэтики в смене литературных эпох / С. Аверинцев, М. Андреев, М. Гаспаров, П. Гринцер, А. Михайлов // Историческая поэтика. Литературные эпохи и типы сознания.* — М., 1994.

3. Бандура О. М. Теорія літератури. — К.: Рад. шк., 1969.
4. Барабаш Ю. Вопросы эстетики и поэтики. — М., 1983.
5. Барт Р. Семиотика. Поэтика. — М., 1994.
6. Бахтин М. Проблемы содержания, материала и формы в словесном творчестве // Литературно-критические статьи. — М., 1975.
7. В'язовський Г. А. Літературно-художній тип і його прототип. — К.: Держлітвидав УРСР, 1962.
8. Вайман С. Гармонии таинственная власть: об органической поэтике. — М., 1989.
9. Веселовский А. Н. Историческая поэтика. — Л., 1940.
10. Волинський П. К. Основи теорії літератури. — К.: Рад. шк., 1967.
11. Теорія літератури / В. Ф. Воробйов, Г. А. В'язовський, А. О. Пулинець та ін. — К.: Вища шк., 1975.
12. Ворошилов В. В. Журналистика: Учебник. — СПб., 1999.
13. Теорія літератури / О. Галич та ін. — К., 2001.
14. Гиршман М., Гром'як Р. Целостный анализ художественного произведения. — Донецк, 1970.
15. Довгалевський М. Поетика /Сад поетичний/. — К., 1973.
16. Дремов А. К. Специфика художественной литературы. — М.: Просвещение, 1964.
17. Есин А. Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения: Учеб. пособие. — М.: Флинта; Наука, 1998.
18. Жирмунский В. Задачи поэтики // Теория литературы. Поэтика. Стилистика. — Л., 1977.
19. Кодак М. Поетика як система. — К., 1988.
20. Кузнєцова О. Аргументація і публіцистика. — Л., 1997.
21. Лазутина Г. В. Основы творческой деятельности журналиста: Учебник для вузов. — М.: Аспект-Пресс, 2000.
22. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як та ін. — К.: Академія, 1997.
23. Лихачев Д. Внутренний мир литературного произведения // Вопр. лит. — 1968. — № 9.

24. *Лотман Ю. М. Лекции по структуральной поэтике // Лотман Ю. М. и тартусско-московская семиотическая школа. — М., 1994.*
25. *Лотман Ю. М. Структура художественного текста. — М., 1970.*
26. *Основы творческой деятельности журналиста. — СПб., 2000.*
27. *Введение в литературоведение / Г. Н. Поспелов и др. — М.: Высш. шк., 1983.*

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Теорія твору”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Теорія твору”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	9
Завдання для контрольних робіт	9
Контрольні питання	12
Список рекомендованої літератури	15

Відповідальний за випуск *Н. Г. Потапенко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп’ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-2224

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП